

Öğr. Gör. Dr.
Eren ALKANEge Üniversitesi, Yabancı Diller
Yüksekokulu, Yabancı Diller Bölümü.
eren.alkan@ege.edu.trORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6447-9394>

Eser Geçmişi / Article Past:

Başvuruda bulundu.
Applied
13/02/2020Kabul edildi.
Accepted
24/03/2020

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.688964>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Erken Dönem Amerikan Edebiyatında Savaşlar ve Savaş Karşıtı Söylemler

Wars and Anti-War Discourse in Early American Literature

Öz

Ana akım eleştiri çalışmalarında; savaş, her ne kadar insanın insana karşı yıkıcı şiddeti olarak tanımlansa da, özellikle yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren yaygınlaşan eko-eleştirel çalışmalarda her türlü canlı ya da cansız –doğa, su, hayvanlar, ormanlar, kentler, hava- eşyaya karşı yıkıcılığı bünyesine alır. Tarihin başlangıcından itibaren insanın şiddet içeren her türlü eylemi kitlesel boyutta “düşmana” karşı olmuştur. Bunlar, savaş adı altında devletlerin ana politikasını belirleyerek tarih biliminin tüm alt dallarının da en önemli gündemlerindedir. Amerikan tarihi ve Amerikan edebiyat tarihi incelemeleri de, bu noktada, savaşların genel etkisine vurgu yapmadan yapılamaz. Edebiyat tarihi incelemelerinde, savaşların irdelenmesi, ülkenin toplumsal, siyasi ve iktisadi politikalarını anlamının yanında, topyekûn kültürel ve ideolojik zihniyetinin de anlaşılmasında kilit rol oynar. Bu yönüyle, bu makalede, (1) erken dönem Amerikan edebiyat tarihinde savaşların yeri ve bu savaşların art alanında yatan ideolojik amaçlar mercek altına alınması, (2) savaş olgusunun Amerikan edebiyat tarihinde nasıl içkin hale geldiği araştırılması ve (3) Amerikan edebiyatı geleneğinde savaşlara karşı gelişen muhalif demarın kapsamı ve etkinliğinin tartışılması hedeflenmiştir. Bu hedefler doğrultusunda, çeşitli ana akım eserler betimsel analiz yoluyla irdelenmiştir. Makalenin nihai amacı ise, edebiyat tarihlerine, Amerikan edebiyatı özelinde, savaşların nasıl damga vurduğunu ortaya çıkararak, Türkçe alan yazına ve savaş-edebiyat ilişkisinde ileri çalışmalara katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Savaş karşıtı edebiyat, Amerikan tarihi, Amerikan edebiyatı, Söylem.

Abstract

War is defined as the destructive violence of man against man in mainstream criticism studies. However, it involves destruction against all kinds of living or inanimate - nature, water, animals, forests, cities, air – things especially in eco-critical studies that have become widespread since the last quarter of the twentieth century. Since the beginning of history, all kinds of violent acts of man have been against the “enemy” to a massive extent. These are among the most important agendas of all sub-branches of historical science determining the main policy of states under the name of war. At this point, American history and history of American literature studies cannot be conducted without emphasizing the general impact of wars. In the study of literary history, the examination of wars plays a key role in understanding the country’s social, political, and economic policies, as well as in understanding its overall cultural and ideological mentality. In this respect, this article examined (1) the place of wars in the history of early American literature and the ideological goals of these wars, (2) how the war phenomenon has become integrated into American literature, and (3) the scope and effectiveness of the opposition to wars in American literature. In line with these objectives, various mainstream works will be referenced descriptively. The ultimate aim of the article is to contribute to Turkish literature and further studies of the relationship between war and literature by revealing how wars leave their marks on the literary history, specifically on American literature.

Keywords: War, Anti-war literature, American history, American literature, Discourse.

ATIF: ALKAN Eren, “Erken Dönem Amerikan Edebiyatında Savaşlar ve Savaş Karşıtı Söylemler”, *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6/1 (Mart 2020), s. (158-165)

CITE: ALKAN Eren, “Wars and Anti-War Discourse in Early American Literature”, *Journal of History and Future*, 6/1 (March 2020), pp. (158-165)

Giriş: Savaş ve Savaş Karşıtı Edebiyat Tarihine Kuşbakışı Bakmak¹

Erich Auerbach *Literature and War* (“Edebiyat ve Savaş”) (1949) isimli ders notlarında, savaş edebiyatını, savaş esnasında yazılan eserler ve savaş sonrası yazılan eserler olarak ikiye ayırır. İlkinin içerisinde daha çok savaşı destekleyici marşlar, şiirler, kısa hikâyeler ve şarkılar yer alırken, ikincisinde savaşa mesafeli duran ve eleştirel yaklaşan romanlar, oyunlar, hikâyeler ve şiirler ön plandadır. Savaş bir yandan kahramanlık anlatılarının ana bileşeni olurken, diğer yandan yıkıcılığıyla da eleştiri aracı olmuştur. İlk yazılı edebiyatların içeriğine bakıldığında, epik eserlerin ve destanların ana temasında savaşların yer aldığı görülür. Gücü ve iktidarı ele geçirmenin ve kahraman olmanın ön koşulu, şiddet yoluyla karşısındakini mağlup etmekten geçtiğinden erken dönem anlatılarının çoğunda kavgalar, çatışmalar, düellolar ve savaşlar bir şekilde kendilerine yer bulur. Akademisyen Murat Belge’nin de belirttiği üzere, kahramanlar “asli değerlerini savaşarak kazanabilen kişilerdir” (Belge, 1980). Bu kahramanların başlarından geçen olaylar ve girdikleri savaşlar en eski destanlardan olan Gılgamış, İlyada, Odysseia, Nibelungen ve Cid gibi çeşitli coğrafyaların edebi ürünlerinde detaylı bir şekilde tasvir edilmiştir. Bu noktada, Yakındoğu ve Avrupa mitolojilerinin, karakterleriyle bu destanları etkiledikleri aşikârdır. Ritüel, mitoloji ve dini inanışların edebi sanatlara doğru evrilmesi bunların hepsinde topyekûn bir savaş kavramının ortak bir zeminde yer almasını sağlamıştır. Bu zemin, örneğin, Batı edebiyatının temel taşlarından sayılan antik dönem yazarlarından Eshülos, Sofokles ve Evripides’in oyunlarında, savaşlar veya savaşların krallıklar üzerinde bıraktığı etkileri irdelemesine olanak sağlar. Eshülos’un *Persler* (M.Ö.472) ve *Thebai’ye Karşı Yediler* (M.Ö.467) isimli tragedyalarının konularını doğrudan antik dönemin savaşlarından alması buna örnek gösterilebilir. Roma döneminde de imparatorluğun askeri güce ve istilalara verdiği siyasal önemin de etkisiyle savaşlar edebiyatta kendine, şiddet ve kan tasvirleriyle, daha çok yer bulur. Örneğin, Seneca’nın tragedyaları veya Vergilius’un *Aeneid* (M.Ö.29 - M.Ö.19) isimli eseri, savaşın vahşetini gösterdiği kadar kahramanlığı ve askerliğin toplumdaki ahlaki değerini de yüceltir.

Belge’ye göre, Antik çağ ile on dokuzuncu yüzyıl arasında savaş edebiyatı bağlamında bol miktarda eser görülmez. Ortaçağ şövalye anlatıları daha romantik bir hava içerirken yazın dünyasına hâkim olan temalar daha çok dini içerikli olmuştur. Rönesans ve Akıl Çağı’nda ise hikâyeler, savaşın toplumsal yıkıcılığından çok bireycilik, hümanizma ve rasyonel düşüncenin de etkisiyle karakter tahlilleri üzerinde yoğunlaşır (Belge, 1980).

Bu uzun dönem boyunca savaşın böyle arka planda kalmasının, dönemin savaşının niteliğiyle de ilintisi vardır şüphesiz. Savaş sık ve yaygın olduğu ölçüde doğaldı. Ama çapı küçüktü. Subaylık, komutanlık, aristokrasiye özgü uğraşlardı. Düşman ordular arasında karşılıklı centilmelik vb. askeri gelenekler, savaş mesleğine kendine özgü bir zarafet katıyordu. Savaşı bu düzeyde yapanlarla ordunun erieri [sic.] ve toprakları üstünde savaşılan insanlar arasında büyük uçurumlar vardı ve kendini üst kademeye özdeşleyen edebiyatçılar, aşağıda olup bitenleri görmemek üzere koşullanmışlardı. (Belge, 1980)

Fransız Devrimi’nden sonra ise savaşın edebiyatta ele alınma biçimini ulusal hareketler ve milliyetçilik doğrudan etkilemiştir. Walter Scott’ın tarihi romanlarının yanında Victor Hugo’nun

1 Makale boyunca bahsi geçen eser isimleri –parantez dışında olanlar hariç- Türkçeye makale yazarı tarafından çevrilmiştir.

Doksan Üç İhtilali (1874) ve Leo Tolstoy'un Savaş ve Barış (1869) romanlarında da savaş, ulusların gelişmesinde başat öge olarak işlenir. Savaşlar, ulusların kaderlerini değiştirebilecek ve onlara yön verebilecek güçte dinamiklerdir.

Yirminci yüzyılda ise daha önceki yüzyıllarda savaşın romantik çehresi bir şekilde Birinci Dünya Savaşı ile kaybolmuştur. İkinci Dünya Savaşı, Soğuk Savaş, Vietnam ve Kore Savaşları, Afganistan, Irak ve İran savaşları ile birlikte gerçeklik algısı tamamen yitirilmiş ve edebiyat deneysel ve postmodern çabalarla kendisini buna adapte etmeye gayret ederek var olmaya çalışmıştır. Tüm bu sebeplerle savaş edebiyatı da daha çok savaş karşıtlığını da içine alacak şekilde genişlemiştir. Erich Maria Remarque'ın Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok (1929) isimli romanı, bu noktada, en önde gelenlerden birisidir. Yirminci yüzyıl savaş edebiyatı içerisinde anılabilecek diğer yazarlar şunlardır: Bertolt Brecht, Cengiz Aytmatov, Pablo Neruda, Jean Paul Sartre, Hermann Hesse, Andre Gide, Albert Camus, Mihail Solohov, Aleksandr Soljenitsin, Heinrich Böll, Necip Mahfuz ve Herta Müller sayılabilir.

Erken Dönem Amerikan Edebiyatı Geleneğinde Savaşlar, Çatışmalar ve Aykırı Sesler

Amerikan edebiyat tarihinde savaşların ve çatışmaların, en başından itibaren ana temalardan birisi olduğu dikkati çeker. Bunda, yeni kıtada yaşanan güçlüklerin, kolonicilerin hayatta kalma çabasının ve ülkülerini koruma mücadelesinin mitleştirilerek hem tarihini meşrulaştırma hem de gelecek kuşaklar için ortak bir hafıza oluşturma etkileri olduğu öne sürülebilir. Zira, sıradan ve gündelik olayların yanında acılar, trajediler ve yıkım okuyucuda daha büyük etki yaratır (Sontag 25). Bu yüzden de yeni kıtada yazılan ilk mektup ve günlüklerden; daha sonra yazılacak otobiyografi, şiir, deneme ve tiyatro metinlerine kadar savaşlar ve çatışmalar, her daim Amerikan edebiyatında canlılığını korur. Bunda, Amerikan tarihinin her döneminde kendisine yer bulmuş savaş ve çatışmaların büyük etkisi vardır.

1.1. Fetih ve Koloni Dönemi Amerikan Edebiyatında Savaş ve Çatışmalar

Erken dönem yerlilerin edebiyat geleneğinde özellikle ana akım antolojilere giren hikâyelerde, savaşlardan ziyade yaratılış mitleri ön plandadır. Iroquois yaratılış hikâyesinde de, Pima yaratılış hikâyelerinde de evrenin ve dünyanın nasıl oluştuğu ve yeryüzünün nasıl şekillendiği ile ilgili mitolojik anlatılara insanların doğayla olan ilişkilerinin tasviri eşlik eder.

Batılı edebiyatta ise ilk olarak Christopher Columbus her ne kadar 1493'te Letter to Luis de Santangel Regarding the First Voyage'ta ("Luis Santangel'e İlk Yolculuğumla İlgili Mektup") yeni kıtayı keşifte herhangi bir çatışmadan bahsetmese de, 1503'te Letter to Ferdinand and Isabella Regarding the Fourth Voyage'ta ("Ferdinand ve Isabella'ya Dördüncü Yolculuğumla İlgili Mektup") yerlilerin düşmanlığından ve buraların kontrol altına alınması gerektiğinden söz eder (Reidhead 35). Hem İspanya krallığı hem de Hristiyanlığın korunup yayılması için zor kullanma Tanrı'nın inayetiyle meşrulaştırılmaya çalışılır. Diğer yandan, Bartolomé De Las Casas, on altıncı yüzyılın ilk yarısında Avrupalı fatihlerin bölgedeki halkları köleleştirip, bunların çoğunu yok ederek yeni toprakları sömürmesini yazılarında eleştiren ilk kişilerdendir. 1552'de yayınlanan ve yerlilerin katledilip bölge topraklarının nasıl yağmalandığını detaylandığı The Very Brief Relation of the Devastation of Indies ("Yerli Topraklarının Tahribinin Oldukça Kısa Münasebeti") isimli yazısı, yayınlandığı dönemde İspanya'da ses getirmiştir. Avrupalıların yerlilere uyguladığı şiddet politikası, bol kanlı vahşet tasvirleriyle, Las Casas sayesinde bilinir olmuştur. Bir başka fatih Bernal Díaz Del Castillo ise tahmini 1568'de çıkan The True History of the Conquest of

New Spain (Yeni İspanya Fethinin Hakiki Tarihi) isimli anlatısında herhangi bir pişmanlık belirtisi göstermeksizin Meksika’da Azteklerin nasıl yok edildiklerini büyük bir soğukkanlılıkla anlatarak yolculukları boyunca içinde oldukları savaşları epik bir fanteziyle tasvir eder. Anlatıda Hernando Cortés’e sunulan hediyeler, Aztek başkenti Tenochtitlán’a nasıl temkinli yaklaştıkları ve işgal sırasında Cortés’in yaşadığı zorluklar anlatıldıktan sonra, Tenochtitlán’ın yerle bir edilişi ve insanların nasıl katledildiği Castillo tarafından övünçle tasvir edilir (Reidhead 45). Tüm bu vahşet tasvirleri içinde Álvaro Núñez Cabeza De Vaca her ne kadar The Relation of Álvaro Núñez Cabeza De Vaca’da (“Álvar Núñez Cabeza De Vaca’nın Münasebeti”) (1542) yerlilerle ilişkilerinde barışçıl bir hava çizme çabalarından bahsetse de, yerleşim yerlerini yok eden bu eski kıta fatihlerine karşı yerlilerin duyduğu korku, Vaca’nın uzlaşmacı tavrına karşın çok da dağılmış gibi görünmemektedir. Garcilaso De La Vega ise The Florida of the Inca’da (“İnkaların Floridası”) (1605) bölge yerlilerinin İspanyollara yaptıkları işkenceleri tasvir ederek yerli geleneklerinin, “ilkelliğinin” ve “vahşiliğinin” altını çizer. İspanyolların kabile reisleri tarafından nasıl köleleştirildiği ve festival zamanlarında kurban edildikleri detaylandırılarak yerlilerin ne kadar korkunç insanlar olduklarını göstermeye çalışır.

İspanyol fatihlerin dışındaki anlatılara bakıldığında da özellikle Thomas Harriot, Richard Hakluyt ve Samuel de Champlain’inkiler dikkat çekicidir. İlk İngiliz kolonicilerinden Thomas Harriot da A Brief and True Report of the New Found Land of Virginia (“Yeni Kurulan Virginia’ya Dair Kısa ve Hakiki Bir Rapor”) (1588) Virginia bölgesinde yaşayan halkların gelenekleri ve bölgenin coğrafi özelliklerinden bahsederken, yerlilerin nasıl savaştıklarını da detaylı bir şekilde anlatır. Richard Hakluyt’ın A Notable History Containing Four Voyages Made by Certain French Captains to Florida (Belli Başlı Fransız Kaptanlarının Florida’ya Yaptığı Dört Yolculuğu İçeren Ünlü Tarihi) (1587), Amerikan topraklarının kontrolü ve sömürüsü için kendisinden sonra gelenlere önemli bir motivasyon aracı olacaktır. Samuel De Champlain de Fransa adına yaptığı keşif yolculuklarını, özellikle 1632’de çıkan The Voyages and Discoveries (Seyahatler ve Keşifler) isimli kitabında tasvir eder. O da diğer fatihler gibi bölgeyle ilgili coğrafi tasvirlerin yanında yerlilerin yaşam tarzları ve yerlilerle kurulan ilişkileri ve onlarla yaşanan çatışmaları detaylandırır. Bu ikisi dışında New Amsterdam ile ilgili detaylı tasvirleriyle Hollandalı kâşif Adrien Van Der Donck ve Hollandalı kâşif ve şair Jacob Steendam gibi Avrupalılar, yeni dünya ile ilgili güzelleme yaparken satır aralarında yerlilerin yerlerinden edilmesiyle sonuçlanan çatışmalardan da bahsederler.

Sonuç olarak, fatihlerin kaleme aldıkları anlatılar; yeni dünyayı, nimetlerinden yararlanılacak topraklar olarak tanıtırken buradaki yerli halkların yaşam biçimleriyle ilgili de bilgi verirler. Anlatıların başlıklarında karşılaşılan “hakiki tarih” ibaresi o dönemde kaleme alınan seyahat yazılarının abartılı bir şekilde kaleme alındığının işareti sayılabilir. Tüm bu anlatı külliyesi, yeni dünyayla ilgili mitlerin oluşturulup yayılmasında ve fatihlere daha fazla resmi hak verilmesi için sarayın ikna edilmesinde önemli rol oynamıştır. Doğal çevre, sömürülecek bakir ve bereketli topraklar olarak görülürken, bölgede yaşayan insanlar ise “sapkınlar” olarak tasvir edilen, Hristiyanlaştırılmayı bekleyen ve kendilerinden üstün olan Avrupalılara boyun eğmesi gereken vahşiler olarak resmedilir.

Amerika’da İngiliz kolonileşme hareketi bağlamında ise ilk göze çarpanlardan birisi John Smith’in anlatılarıdır. Yazar, The General History of Virginia, New England, and the Summer Isles (New England, Virginia ve Summer Isles’in Genel Tarihi) isimli kitabı (1624), A Description of New England (“New England Tasviri”) (1616) ve New England’s Trials (“New England Duruşmaları”) (1622) isimli yazılarında, Jamestown’da yerlilerle ilişkiler ve Jamestown’a yerleşen Avrupalılarla ilgili detaylı tasvirler yapar. Yazarın yerliler tarafından kaçırılmasının ve Pocahontas ile ilişkisinin erken dönem Amerikan mitlerinin yaratılmasında önemli bir yeri vardır. Smith de öncülleri

gibi bölgenin bakir olması konusu ile bölgeyi kullanmalarının hem meşru hem de caiz olduğuyla ilgili hiç şüphe duymaz. Erken dönem koloni yaşamı ve yerlilerle çatışma ve savaşların detayları William Bradford'ın *Of Plymouth Plantation* (Plymouth Plantasyonu) (1636-1637'de yazılan bölümleri), Thomas Morton'ın *New English Canaan* (Yeni İngiliz Kenanı) (1637), John Winthrop'un *A Model of Christian Charity* (Hristiyan Toplum Modeli) (1630) ve Roger Williams'ın *The Bloody Tenet of Persecution* ("İşkencenin Kanlı Öğretisi") (1644) isimli yazılarında anlatılır. Bu yazılarda yeni dünyada kurulmaya çalışılan Püriten ahlak anlayışı ön plana çıkarılırken, yaşam biçimlerinin belirli kanunlarla garanti altına alınıp kutsallaştırılması çabası arka planı kaplar.

Amerikan koloni dönemi savaş anlatılarının en önemlilerinden birisi Mary Rowlandson'ın 1682'de basılan *A Narrative of the Captivity and Restoration of Mrs. Mary Rowlandson* ("Bayan Mary Rowlandson'ın Tutsaklığı ve Geri Dönüş Anlatısı") isimli eseridir. Kral Philip Savaşı'nda Lancaster bölgesinde Amerikan yerlileriyle koloniciler arasındaki kanlı savaşın anlatıldığı eserde yerliler "barbar yaratıklar" ve "vahşi kâfirler" olarak tasvir edilerek, medeniyetin ilkellik karşısında nasıl tehlikeye düşebileceği anlatılır. Anlatı, okuyucunun Rowlandson'ın yaşadıklarını büyük bir üzüntü ve heyecanla okuması ve yerlilere karşı öfkeyle dolması için yazılmış gibidir (Reidhead 311). Yazarın Rowlandson'ın yaşadığı tecrübeyi anlattığı bu eser hem İngiltere'de hem de Amerika'da yazıldığı dönemde çok satanların arasına girmiştir. Öte yandan, daha çok hukuk ve ticaretle ilgilenen Samuel Sewall ise günlüklerinde (1673-1729) ve *The Selling of Joseph: A Memorial* ("Joseph'in Satılması: Bir Bildiri") (1700) köle ticaretinin Hristiyanlıkla bağdaşmayan bir zulüm olduğunu yazarak ilk kölelik karşıtı söylemin sahibi olur. Sewall, her ne kadar Salem Cadı Avı Davalarında idam kararlarına imza atmış olsa da, yazılarında özellikle yerliler ve Afro-Amerikalı kölelerin haklarına dair zamanının ötesinde düşünceler öne sürer.

Son olarak, bu döneme, kaleme aldığı yazılarda Püriten ahlakına karşı konumlandığı yerliler ve Yahudileri bol miktarda işleyen Cotton Mather örnek verilebilir. Mather, *The Wonders of the Invisible World* (Görünmez Dünyanın Harikaları) (1693) isimli kitabında "New Englandlılar[1] bir zamanlar şeytanın toprakları olan bu yerlere yerleşen Tanrı'nın halkı [. . .]" olarak tanımlayarak yerlileri demonize eder (Reidhead 392). *Magnalia Christi Americana* (1702) kitabında ise William Bradford ve John Winthrop gibi ilk Amerikalı liderlerin hayat hikâyelerini, Püriten ahlakın koruyucusu olarak yeni dünyanın İsa'nın yolunda kurulmasını sağlayan kişilerin ilham verici hayatları olarak anlatır ve Amerika'nın kurulma aşamasını kutsal bir hale içerisinde konumlandırıp yüceltir. Burada karşılarına engel olarak çıkan doğal yaşam içindeki yerliler de medenileştirilmesi gereken kâfirlerdir. Özellikle 1699'da kaleme aldığı *Decennium Luctuosum*'da yerliler, belalı kötüler olarak resmedilir ve Hristiyanların ruhlarını Tanrı katında yükseltmeleri için bir enstrüman olarak kullanılırlar.²

Sonuç olarak, 1700'lere kadar erken koloni dönemi, Amerikan edebiyatının kanon eserlerinde doğayla savaş başta olmak üzere yerlilerle çatışmalar detaylı bir şekilde anlatılarak Püriten ahlakına karşı barbarlığın savaşında Avrupa medeniyeti ve inancının gücü ve galibiyeti vurgusu yapılır. Burada karşıt güçler şeytani, barbar ve yıkıcı olarak düşmanlaştırılarak, Amerikan tarihinin çatışmaları haklı bir zemine oturtulmaya çalışılır. Bu eserler, gelecek kuşaklar için Amerikan ulusunun tuğlalarını birbirine yapıştıran tutkallar olarak önemli bir rol oynayacaklardır.

2 Her ne kadar bu dönemin ünlü isimlerinden William Byrd yazılarında savaşlardan bahsetmese de gerek *The Secret Diary of William Byrd of Westover, 1709-1712* (*Westoverlı William Byrd'in Gizli Günlüğü, 1709-1712*) gerekse *History of the Dividing Line*'da ("Hudut Çizgisinin Tarihi") (1728) Amerikan coğrafyasının detaylı tasvirinin satır aralarında "zavallı" yerlilerin nasıl sindirilip korkutulduğu göze çarpar.

1.2. Amerikan Bağımsızlık Savaşı Dönemi Amerikan Edebiyatı

Bu dönemin edebi eserlerinde savaş, yerlilerden ziyade İngiltere'ye karşıdır. Bu defa Amerikan çıkarları, yerlilerle değil ana kıtaya çakışınca, düşmanlaştırılan taraf da İngiliz kralı olur. John Leacock'ın 1776'da yazdığı satirik tiyatro oyunu The Fall of British Tyranny (İngiliz Tiranlığının Düşüşü) hem George Washington'ın ilk kez bir edebi eserde isminin geçmesi hem de kolonilerin tiran İngiltere'ye karşı mücadelesini anlatması bakımından önemlidir. "Bize karşı onlar" ötekileştirmesi Amerikan tarihinde olduğu kadar erken Amerikan edebiyat geleneğinde de yerleşmeye başlar. Şiirleri ilk yayınlanan Afrikalı-Amerikalı kadın şair olan Phillis Wheatley de kolonileri özgürleştiren Washington'ın askeri dehasını şiirlerinde över:

Senin yanında ey büyük şef faziletle ilerleyişler

Her hareketin mabudeye rehber

Bir taç, bir konak ve bir taht ki ışıldar

Solmayan altınla, WASHINGTON senindir onlar (Wheatley).

Thomas Paine de İngiltere'ye karşı koloni mücadelesinde ve bağımsızlık savaşında yazdıklarıyla hem savaşın meşruluğunu hem de savaş sonrası koyulması gereken hedefleri toplumsal ve siyasal açılardan ele alır. Yeninin eskiye karşı, tiranlığın özgürlüğe karşı mücadelesi vurgusuyla ünlü eseri Sağduyu'yu (Common Sense) (1776) kaleme alır. Amerika'da ortak bir sağduyunun oluşmasının insanlığın başarısı anlamına geleceğini savunur. Paine'e benzer şekilde Joel Barlow da The Prospect of Peace ("Barış Beklentisi") (1778) isimli yazısında barışın oluşması için savaşın gerekliliğinin altını çizer. Ona göre de özgürlük için mücadele şarttır. Her iki isim de Amerikan bağımsızlık mücadelesinde halkın, savaşın gereğine inanması için önemli lokomotif figürler olmuşlardır. Bu noktada, savaşın aynı coğrafyada farklı konumlandırılışına örnek olması adına New York Anglikan rahibi Charles Inglis'in yazılarına değinmek faydalı olacaktır. Paine ve Barlow'dan farklı olarak, Inglis bağımsızlık savaşını özgürlüğün kaybı olarak görür ve İngiltere yanlısı açıklamalar yapar. The True Interest of America ("Amerika'nın Gerçek Çıkarı") (1776) başlıklı yazısı Paine'in Sağduyu yazısına karşı bir cevaptır ve bu yazıda Inglis "diyelim ki bağımsız olduk; sonuç ne olacak? Yaşanacak faciaları düşündükçe kanım çekiliyor" der (Inglis, 1776). Bu karşıt görüşler, aynı bölgede yaşayan insanların farklı gerekçelerle savaşı algılama biçimlerinin nasıl farklılaşıp, kaleme aldıkları eserleri bu farka göre nasıl şekillendirdiğini göstermesi bakımından ilginçtir.

1.3. On Dokuzuncu Yüzyıl Amerikan Edebiyatında Savaş ve Çatışmalar

Dönemin savaş anlatımları bağlamında en dikkate değer çalışmalarından birisi James Fennimore Cooper'in Son Mohikan (The Last of the Mohicans) (1826) isimli romanıdır. Fransız-Yerli Savaşı'nın anlatıldığı tarihi roman, İngiliz romancı Sir Walter Scott'ın popüler epik romanları çizgisinde yazılmış ve Amerika'da yazıldığı dönemde doğrudan çok satanlar listesine girmiştir. Yerli imgesini "soylu vahşi" kalıbı üzerinden sempatische eden Cooper, yerlilerin cömertliği ve doğallığını dile getirirken aynı zamanda onları kolayca öfke kontrolünü kaybederek tehlikeli bir hale gelebilen ve bu yüzden beyaz adamın disiplinine ihtiyacı olan ötekiler olarak tanımlar. Önceki dönemlerde Mather ya da Rowlandson'ın, yerlileri düşman ve canavar olarak tasvirleri, bu dönemde yerli kültürlerinin daha fazla tanınması ve egemenliğin de hatırı sayılır bir şekilde Amerikan askerlerine geçmesiyle yerini yerlilerin daha çok romantize edilip ehlileştirildiği bir nostaljiye bırakır. Savaş ve çatışmaların hüküm sürdüğü koloni döneminde var oluş, Amerikan bağımsızlık savaşında vatanseverlik anlatılarına arka plan oluştururken, bu dönemde kahramanlık, entrika, şöhret ve tehlikenin tasvirinde kullanılan araçlardır. Cooper için, bu noktada, savaşlar yeni ulusal kimliğin

inşasında önemli bir itici güçtür.

Bu yüzyılın kuşkusuz tarihsel bağlamda en çok tartışılan savaşı İç Savaş'tır. Bu yönüyle savaşın, edebiyatta da doğrudan yansımaları görülebilir. İç Savaş'ı konu alan edebi eserlerin erken dönem, savaşı konu alan, özellikle bağımsızlık savaşı dönemi, edebi eserlerinden farkı eserlerin bu döneme göre ahlaki konulara daha fazla eğilmesi ve vatanseverliğin altının daha az çizilmesidir. Pek çok yazar ve şair savaşın yıkıcı sonuçlarını da içerisine alacak şekilde eserlerini üretmişlerdir. Örneğin, Mary Boykin Chestnut seçkin bir South Carolinalı ailenin kızı olarak Civil War (İç Savaş) (1861) başlığıyla yayınlanan günlüklerinde Konfedere liderleri ve komutanlarının cephe dışındaki hayatlarına dair izlenimlerini anlatır.

İç Savaş ile ilgili, dönemin en dikkati çeken eserlerinden birisi de Amerika'nın en ünlü şairlerinden biri olan Walt Whitman'ın Drum-Taps isimli, Lincoln dâhil hayatını kaybeden siyasilere ve askerleri anmak için kaleme aldığı ağıt, şiir ve denemelerden oluşan kitabıdır. Yine Whitman'ın Oh Captain, My Captain ("Ah Kaptan, Canım Kaptan") isimli şiiri de, ölen bir donanma kaptanına yapılan güzellemedir. Her ne kadar ordu mensuplarını öven şiirler kaleme almış olsa da yazar, Reconciliation ("Uzlaşma") isimli şiirinde ülkenin hangi tarafından olursa olsun herkesi sevdiğini ve barışın, savaşın yıkıcılığının üstesinden gelinecek yegâne formül olduğunu dile getirir. Savaşta sıhhiyeciler olarak görev yapan Whitman'ın barışı ve sevgiyi ön plana çıkarmasında bizzat savaşın yıkıcılığını görmesinin de etkisi olduğu söylenebilir. Amerikan edebiyatının bir başka kanon yazarı Herman Melville'in ise İç Savaş'a dair popüler olmuş bir eseri bulunmamakla birlikte savaşa dair kaleme aldığı Battle-Pieces and Aspects of War (Savaş Parçacıkları ve Muharebenin Veçheleri) (1866) isimli bir şiir kitabı vardır. Herhangi bir ölçü ve uyağa bağlı kalmadan yazdığı şiirlerden en göze çarpanlarından birisi The Portent ("Kötüye İşaret") isimli şiiridir. Bu şiirde, savaştan bir yıl önce kölelik karşıtı çatışmada yakalanarak asılan John Brown'ı konu alarak, Brown'ın idamını büyük bir savaş ve yıkımın öncülü olarak görür. Şiirde geçen Shenendoah, Virginia Vadisi'nde bulunan ve Brown'ın asıldığı yerdir ve İç Savaş'ın en kanlı sahnelerinin yaşandığı yerlerdendir. İç Savaş'ın, hem toplumda meydana getirdiği kırılmaları sosyolojik olarak yansıtan hem de cephedeki vahşeti bütüncül olarak tasvir eden eser ise zaman zaman edebi olarak Leo Tolstoy ile karşılaştırılan John W. DeForest'in Miss Ravanel's Conversion From Secession to Loyalty (Bayan Ravanel'in Ayrılmadan Sadakate Dönüşü) (1867) isimli romanıdır. Güneyli Ravanel'in evlenerek Kuzey'e gidişini ve bu esnada yaşadıklarını konu alan roman, İç Savaş'ın kanlı cephelerine olduğu kadar Kuzey'in ideal toplum yaratma çabalarına da Güney'in yüksek sınıf yaşam tarzına da eleştirel bir açıdan bakar.

2. Sonuç

Sonuç olarak, erken dönem Amerikan edebiyat tarihinde savaşlar oldukça geniş yer tutar. Bu savaşların art alanında yatan ideolojik amaçlar ise Amerikan devletinin toprak politikaları ile doğrudan ilintilidir. Amerikan tarihinin başlangıcından itibaren, ulusun kaderi olarak görülen genişleme ve Tanrısal ışığı yayma misyonu yayılmacı ve emperyal politikaları meşrulaştırarak biz ve ötekiler söylemi üzerinden düşmanlar yaratır. Bu düşmanlaştırmanın kaçınılmaz sonucu ise savaşlardır. Amerikan tarihinde kimi zaman yerlilere, kimi zaman doğaya ve ormanlara, kimi zaman hayvanlara, kimi zaman başta İngiltere olmak üzere çeşitli Avrupa ve Asya ülkelerine, kimi zamansa azınlıklara ve hatta İç Savaş'ta olduğu gibi kendine karşı savaşlar geniş yer kaplar. Her ne kadar bunların kimisi büyük savaşlardan ziyade küçük çaplı çatışmalar olsa da art alanda yatan ana motivasyon ülkenin ekonomi politığıdır. Kalkınmanın ve sermayenin büyümesinin yolu savaşlardan geçer ve savaşlar, doğrudan ülkenin düşün ve yazın yoluyla kitlelere propaganda yapan

ya da savaşa karşı olacak şekilde insanları etkilemek üzere dolaşıma girer. Nitekim erken dönem Amerikan edebiyatı geleneğinde, yukarıda da incelendiği üzere, savaşı öven eserler yazıldığı gibi, buna karşı gelişen muhalif damarın kapsamı ve etkinliği de bir hayli geniştir. Bu yönüyle savaş-e-debiyat ilişkisi, modern ve post-modern dönemde de hız kesmeden hatta erken dönemin mirası üzerinden artarak devam edecektir.

Kaynaklar

Auerbach, Erich. "Literature and War." Ed. James I. Porter. Trans. Jane O. Newman. Selected Essays of Erich Auerbach. Princeton University Press, 2014.

Belge, Murat. "Savaş ve Edebiyat." Milliyet Sanat Dergisi, vol. 10 İnsanokur, (1980). 02 Nisan 2019. <https://www.insanokur.org/savas-ve-edebiyat-murat-belge/>.

Inglis, Charles. "The True Interest of America." American History: From Revolution To Reconstruction and Beyond. Let.rug.nl. 16 Nisan 2019.

Sontag, Susan. Başkalarının Acısına Bakmak. O. Akınhay, Çev. Türkiye: Agora Kitaplığı, 2004.

Reidheid, Julia. The Norton Anthology of American Literature. ABD: W. W. Norton & Company, Inc., 2003.

Wheatley, Phillis. "Poems on Various Subjects, Religious and Moral." Mountvernon.org. 02 Nisan 2019.